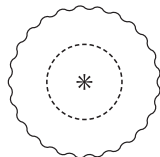

ÀNGELS MENORS

ANTOINE VOLODINE

TRADUÏT DEL FRANCÈS PER JOSEP ALEMANY

La Segona **Perifèria**

PRÒLEG
JORDAN STUMP¹

El jardí de la literatura francesa és avui dia un lloc luxuriant i una mica selvàtic; tothom qui tingui temps de passejar-s'hi hi trobarà una profusió de sorpreses meravelloses. Hi ha trossos assolellats i fondalades obagues, algunes vistes impressionants i bastants laberints, però no és probable que aneu a parar a cap indret com l'insòlit i fèrtil territori que delimiten les novel·les d'Antoine Volodine, ni a cap racó tan intensament desolat i bonic, tan estrany i malgrat això tan inquietantment familiar com el món d'*Àngels menors*, un món petit però que creix ràpidament.

En certa manera, *Àngels menors* és un llibre ben senzill: explica la història d'un planeta que agonitza i dels esforços desesperats dels pocs membres que queden del gènere humà per mantenir-lo viu i habitable, per mitjà de la revivificació o la revolució, o senzillament per mitjà dels records. Però dins d'aquest esquema tan ampli hi ha una sèrie extensa de relats individuals, fragmentaris, que, alhora, formant una totalitat satisfactòria; independents de la narració més gran, però

¹ (N. de l'e.) Jordan Strump és el traductor a l'anglès de *Des anges mineurs* (*Minor Angels*, University of Nebraska Press, 2004). Agraïm a Taylor Gilreath i Leif Milliken la seva amabilitat per tal de permetre'ns reproduir aquest pròleg en l'edició catalana.

també íntimament relacionats amb aquesta; i els relats més petits contenen un impressionant devessall d'imatges —colpidores, esgarrifoses, oníriques— que ressonen d'un conte a un altre i que creen, entre aquests destins aparentment desconnectats, una xarxa densa de connexions mig entrevistes. Dins d'aquest llibre senzill, en altres paraules, hi ha un vertiginós llibre múltiple, en què a cada pas apareixen noves complexitats, noves dualitats, noves paradoxes: un llibre tan ric en humor com en horror, vívid en la poesia de les imatges i mesurat en la manera de narrar-les, que canvia contínuament però sempre conté referències a si mateix, que descriu tranquil·lament però amb intensitat les accions alhora inevitables i sempre sorprenents, una obra que és alhora un text i quaranta-nou textos, independents però interconnectats d'una manera imprevisible.

Per tant —per reformular l'última qüestió més clarament—, *Àngels menors* no és pas una novel·la. És un garbuix entrellaçat, singular i plural, del que Volodine en diu «narrats». Ell mateix explica el significat d'aquest mot en el preàmbul a *Àngels menors*.

Els qui busquin una definició del narrat com a gènere en aquell paràgraf, hi trobaran pocs detalls concrets; en efecte, sembla que el que defineix formalment el narrat no és pas una sèrie de regles objectives que calgui seguir (a l'estil del sonet, per exemple), sinó l'ambigua juxtaposició del que és real i el que és imaginari, el lloc que ofereix a una colla de personatges errants i marginats i els somnis que suscita en els qui entren en contacte amb ell. Ara bé, això no vol pas dir que els narrats aplegats aquí no adoptin criteris formals, sinó més aviat que la forma del narrat és adient per descriure

i crear una experiència (exili, incertesa, somnis) que se situa fora dels límits convencionals. En altres paraules, si el narrat és una forma fixa, és una forma que serveix per damunt de tot per expressar una certa (o més aviat una múltiple) indefinició no fixa. I si ara considerem *Àngels menors* no pas una sèrie de narrats, sinó un text coherent, hi trobarem la mateixa coexistència pertorbadora de coses fixes i no fixes, de coses definides i indefinides, en una escala més gran. Perquè en aquesta obra hi ha una estructura formal objectiva: es divideix simètricament pel mig, la part 49 correspon en certa manera a la part 1, la part 48 a la part 2, i així successivament.² Però aquest mètode tan ben definible queda subratllat i alhora esborrat per un altre mètode, més amorf, basat en frases, números o imatges recurrents, repeticions a vegades literals, altres vegades transposades o deformades, i en resulta una sèrie de relats perfectament distints i, alhora, inextricablement entrelaçats, en sentit literal o en algun altre sentit, amb els que tenen al voltant, igual com cada personatge, distingit amb el nom i ben identificat, en qualsevol moment es pot fusionar amb un altre personatge, igual com la descripció dels esdeveniments en qualsevol moment es pot transformar en la descripció de la narració dels esdeveniments, i igual com la font d'aquestes narracions es desplaça del narrador extern al personatge central, i, en els darrers narrats, a un personatge de qui hem sentit a parlar sovint, però que en realitat no veiem mai (o almenys això és el que el text mig suggereix,

² N de l'e.: els editors hem fet la lectura del llibre de la manera que exposa el prologuista i ens ha semblat pertinent reproduir aquest itinerari alternatiu al final de l'apartat «Sumari».

gairebé invisiblement, per mitjà d'un sèrie d'indicacions tan precises com indeterminades).

Gràcies a tot això, *Àngels menors* és una obra d'una brillantor tècnica considerable, una proesa d'art narratiu; però no es tracta pas d'una complexitat formal merament lúdica ni gratuïta: és l'expressió necessària de la insistència de l'obra en la importància de la memòria i en la interconnexió de les existències separades, com també un recordatori continu dels fets inevitables que es proposa narrar. I estimula la imaginació creativa del lector, ja que li possibilita una descoberta productiva que és una part necessària de la lectura d'aquesta obra i, a més, una activitat que es realitza en algun lloc fora de l'obra o que hi condueix, algun lloc en l'àmbit de la invenció o els somnis. Aquesta complexitat formal —i això és potser l'aspecte més important— no s'ha d'interpretar com el senyal d'un llibre difícil. Res no podria estar més lluny de la veritat; *Àngels menors* no és senzill, i les seves meravelles seran més visibles als qui estan disposats a llegir amb atenció i imaginació, però de tota manera és un llibre absolutament accessible, sempre sorprenent, estimulants i d'una bellesa esbalaïdora. També és un llibre molt estrany: estrany per les històries que narra, pel món molt visual (i increïblement familiar) que presenta, pel to de la narració —molt peculiar i no gens natural—, per les seves imatges, una barreja de xamanisme nòmada, lluita igualitària, desesperació postapocalíptica, repressió totalitària, viatges de descoberta, actes de rescat i memòria. I encara que sigui un llibre trist, i sovint esfereïdor, no és de cap manera lúgubre, no condueix de cap manera a la desesperació, no hi falta l'humor ni està perversament fascinat pel desànim, el pessimisme o l'abandó.

A vegades és gairebé esperançador; o, si més no, té una mena de fe en la possible (però no pas certa ni necessàriament efectiva) força de la mera compassió.

Aquesta extraordinària barreja de complexitat formal, intensitat onírica, consciència política i profund sentiment d'afinitat amb els personatges d'aquest món ha caracteritzat els escrits de Volodine des del començament. Nascut el 1950 —a la meitat d'un segle de por, desil·lusions i revolucions fracassades—, tenia divuit anys quan a França va esclatar la gran insurrecció utòpica del Maig del 68. Com és lògic, Volodine va quedar marcat per aquell moment i per la possibilitat de canvi que comportava; també va quedar afectat pel posterior abandó dels ideals revolucionaris per part de molts participants en les lluites del Maig del 68, decepció que (per més escèptics que siguem sobre el significat de la biografia d'un autor) ressona clarament en tota la seva obra. El 1973 va començar a fer classes de rus en una escola pública, activitat que va realitzar durant catorze anys, mentre durant més d'una dècada s'esforçava en va per fer arribar els seus escrits a la impremta. La seva primera novel·la, *Biographie comparée de Jorian Murgrave*, va ser per fi acceptada en una col·lecció de ciència-ficció de qualitat de l'editorial Denoël, que va publicar més textos seus a la mateixa col·lecció. El 1987, *Rituel du mépris* va rebre el Gran Premi de la Ciència-ficció Francesa, malgrat el fet que Volodine no ha encaixat mai bé en el motlle d'escriptor de ciència-ficció i ben aviat es va allunyar radicalment de les restriccions d'aquest gènere, sense abandonar-les mai del tot. Així doncs, el 1990, les seves novel·les van començar a aparèixer sota el segell d'Éditions de Minuit, igual que la majoria dels escriptors més agosarats de França

durant els darrers seixanta anys (Samuel Beckett, Nathalie Sarraute, Éric Chevillard, Marie NDiaye); en aquestes obres dels primers anys noranta (*Lisbonne, dernière marge*; *Alto solo* [*Solo de viola* en la traducció catalana]; *Le nom des singes*), Volodine hi construeix un món imaginari molt peculiar, coherent i curiós, sempre recognoscible i tanmateix sempre sorprenent, amb unes complexitats fascinants que han crescut en obres recents com *Nuit blanche en Balkhyrie*, *Vue sur l'ossuaire* i —la que aquí més ens interessa— *Àngels menors*, publicada per primer cop, a la tardor del 1999, a la col·lecció «Fiction & Cie» d'Éditions du Seuil.

En les últimes obres esmentades hi ha una preocupació per tot el que queda fora dels àmbits de la classificació, la categorització i l'ordre. A vegades això es manifesta difuminant la identitat dels personatges, altres vegades esborrant la distinció entre la realitat i la ficció (entre, per exemple, autors que han existit i autors ficticis dels textos) o entre diferents capes de la narració; també pren la forma, més insistent, d'un interès pel que no està reconegut, pel que s'ha oblidat, per tots els qui, d'una manera o d'una altra, es troben abandonats —si no completament sols— en un lloc marginat en l'aspecte econòmic, personal, polític o fins i tot geogràfic. Aquests són els trets característics d'una visió, un plantejament o una actitud que Volodine anomena «postexòtica». Igual que el mot «narrat», el rètol «postexotisme» té tota l'aparença d'una paraula fàcil de definir, però, de fet, la seva definició concreta més clara és la preocupació pel que és indefinit, invisible, incert. Volodine, en una entrevista amb la revista francesa de literatura *Prétexte*, ens avisa que «el postexotisme no aspira a formar cap moviment ni estil literari». Al contrari, és una

mena d'insistència, més o menys exclusiva de Volodine, en tot el que queda a fora, una exterioritat que és la manera de ser tant dels personatges (captaires, escriptors fracassats, exiliats, utòpics) com de l'escriptura de Volodine, que, tal com ell mateix diu, se situa «més o menys “a fora” de les filiacions literàries tradicionals, al marge, encara que això no implica pas una relació conflictiva amb la literatura existent [...]». Reivindico el dret a la diferència, el dret a explorar un país d'exili de la manera que vulgui, lluny de totes les escoles, lluny de l'academicisme comercial, lluny de tot. Anomeno postexòtica la producció literària que creix en aquest lloc al costat del camí». El postexotisme, doncs, parla del que queda a fora, de coses excloses i omeses; però també parla «des de» fora, «des de» fora de les convencions i fins i tot de les definicions. Trobareu una formulació molt elegant d'aquesta idea en el títol d'un dels textos més recents de Volodine, que podem traduir així: *El postexotisme en deu lliçons: onzena lliçó*. L'única lliçó que es pot explicar sobre el postexotisme, ens indica el títol, és la que no trobareu al llibre de les lliçons.

Així és la naturalesa complicada del llibre que teniu a les mans; però, deixeu-m'ho repetir, no cal saber res de tot això per entendre *Àngels menors*. En aquestes pàgines hi trobareu en acció una intel·ligència i una imaginació prodigioses; però, per apreciar el llibre, no fan falta esforços ni estudis especials; per entendre'l, n'hi ha prou de llegir-lo.

Deixaré que el lector s'imagini les alegries i les tribulacions que m'han acompanyat durant la traducció d'un text tan meravellósament estrany com *Àngels menors*; només diré que ha estat una experiència emocionant i estimulants. Com sempre, no he fet la feina tot sol, i aquí dono les gràcies de tot cor a

tots els qui han fet possible la meva traducció: a Brian Horowitz, a Brian Evenson i, en especial, a Linda Coverdale, per la generosa ajuda i els nombrosos consells; a Eleanor Hardin, per la lectura acurada i perspicaç i la infal·lible sensibilitat pel llenguatge; i a Antoine Volodine, per l'amabilitat, per la paciència i el rigor amb què em va respondre una llarga llista de preguntes i per proporcionar-me el gran plaer de llegir i traduir aquest llibre.

JORDAN STUMP

Anomeno «narrats» els textos postexòtics al cent per cent, anomeno «narrats» les instantànies novel·lesques que fixen una situació, emocions, un conflicte vibrant entre memòria i realitat, entre imaginari i record. És una seqüència poètica a partir de la qual és possible somiejar, tant per als intèrprets de l'acció com per als lectors. D'aquests moments de prosa, aquí en trobareu quaranta-nou. En cadascun d'ells, com en una fotografia una mica trucada, hi podreu percebre el rastre deixat per un àngel. Els àngels aquí són insignificants i no són de cap ajuda per als personatges. Anomeno «narrats» quaranta-nou imatges organitzades sobre les quals s'aturen, durant el seu vagareig, els meus captaires i els meus animals preferits, com també algunes velles immortals. Entre aquestes, almenys una va ser la meva àvia. Perquè també es tracta de minúsculs territoris d'exili on, malgrat tot, continuen existint aquells que recordo i estimo. Anomeno «narrats» les breus peces musicals que tenen la seva principal raó de ser en la música, però on també poden descansar un instant aquells que estimo, abans de prosseguir el viatge cap al no-res.

ANTOINE VOLODINE